

Osmanlı'da Askeri Modernleşmeye Bir Örnek: Tefenni Redif Binaları

An Example of Military Modernization in the Ottoman Empire: Tefenni Redif Buildings

Kadir TÜRKMEN *

Öz: 13. yüzyılın sonunda kurulan Osmanlı Devleti'nin 15. yüzyılda dünyaya hükmeden bir devlet haline gelmesini sağlayan en önemli etken ordusudur. Ancak 18.yüzyıla gelindiğinde mağlup çıkılan savaşlar ve bunun neticesi olarak kaybedilen topraklardan sonra Osmanlı Devleti, Avrupa'nın üstünlüğü kabul etmiş ve batılılaşma hareketleri ivme kazanmıştır. Batılılaşma hareketlerin öncelikle askeri alanda başladığı ve Mühendishane-i Bahri Hümayun ile Mühendishane-i Berri Hümayun gibi batılı anlamda dersler veren okulların 18. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nde açıldığı bilinir. Özellikle 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yeniçeri ordularının disiplinsiz tavırları yeni bir düzenli ordu arayışına sebep olmuştur. Osmanlı Devleti'nde nihayet 1826 yılında uzun süre ülkeyi muhafaza eden ve toprakların genişletmesinde başrol oynayan ancak son dönemde asli işlevini kaybeden yeniçeri ordusu kaldırılmıştır. Redif teşkilatının temelleri de bu tarihten sonra atılmıştır. İmparatorluğun bütün sancaklarında ve kazalarında teşkil edilecek olan bu kurumlar için yeni bina ihtiyacı doğmuştur. Bu makalede öncelikle Osmanlı Arşiv Belgeleri ve Servet-i Fünun dergisi ışığında Tefenni Redif Taburunun inşa süreci ve taburun müste-milatında yer alan binalar tanıtılacaktır. Daha sonra redif binalarının inşa süreci ve yapıların benzer plan ve cephe tasarımına sahip olmasının nedeni üzerinde durulacaktır.

Anahtar sözcükler: Redif, Tefenni, Arşiv Belgeleri, Serveti Fünun Dergisi, Tip Proje

Abstract: It is the most important army of the Ottoman Empire, which was established in the 13th century, to ensure the arrival of a state ruling the world in the 15th century. However, in the 18th century, after the wars that were defeated and the lands lost as a result, the Ottoman Empire accepted the superiority of Europe and the westernization movements gained momentum. It is known that westernization movements started primarily in the military field and schools that gave western lessons such as Mühendishane-i Bahri Hümayun and Mühendishane-i Berri Hümayun were opened in the Ottoman Empire at the end of the 18th century. In the first quarter of the 19th century, the undisciplined attitudes of the Janissary armies were in search of a new regular army, and the son, who played a leading role in protecting the country for a long time and expanding the lands, was finally removed from his new army, which lost only his original function. The foundations of the Redif organization were laid after this award. The need for new buildings arose for these institutions, which will be obtained in all the banners and towns of the empire. The construction process of the Tefenni Redif Battalion and the buildings in the outbuildings of the Battalion will be introduced, and then the construction process of the Redif Buildings and the reason why the structures have a similar plan and facade design will be discussed.

Keywords: Redif, Tefenni, Archive Documents, Servet-i Fünun Magazine, Type Project

* Ph.D., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Antalya. kturkmen.10107@gmail.com. <https://orcid.org/0000-0001-8568-3629>.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra kurulmaya çalışılan yeni askeri teşkilatın önemli bir parçası da redif birlikleridir. Kamus-i Türki'de sonradan gelen, arkadan gelen, nizamiye sınıfından sonra geçilen sınıf olarak tanımlanır (Kara 2018, 384). Redif Askeri Teşkilatı'nın kuruluş amacı Asakir-i Mansure ordusunun yetersiz oluşu ve İstanbul'da konumlanıyor olmasıdır (Özgen 2013, 30). Askerlik çağında bulunanların uzun süre İstanbul'da silah altında tutuluyor olması memleketin tarım ve ziraat işleri aksatıyordu. Ayrıca binlerce yatılı asker, devlet ekonomisi için büyük bir maddi külfet oluşturmaktaydı. Bu sebeple taşrada ihtiyaç duyulduğu zaman talimli ve savaşa hazır bir ordu bulunmasına aynı zamanda bölgedeki ziraatın aksamaması için de bir orduya ihtiyaç duyulmaktaydı. Redif Teşkilatı, bu bağlamda III. Selim döneminde teşkil edilen Nizam-ı Cedit birlikleri ile benzer nitelikte bir ordu olmakla birlikte 19.yüzyılda ortaya çıkan her iki ordunun da Tımarlı Sipahi ordusunu örnek olarak oluşturulduğu kabul edilir (Bolat 2000, 14). “*Redif askeri teşkilatının kuruluş esaslarını II. Mahmud'un yayınladığı fermanından şöylece saptamak mümkündür: Meclis-i Şura'da alınan karara uygun olarak, imparatorluk dahilinde bulunan bütün sancakların kapsadığı kazalarda (Maden, Has, Evkaf, Muaf ve gayr-ı muaf bütün kazalarda) subayları ile birlikte 1400'er kişilik birer tabur teşkil ettirilecektir. Şayet küçük kazalardan bu kadar asker çıkaracak nüfus yoksa böylesi yerler civar kazalarla birleştirilecek, böylece tabur ortaklaşa tertip edilecektir*” (Çadırcı 1963, 66). Çadırcı'nın da belirttiği gibi İmparatorluk coğrafyasında bulunan sancak ve kazalarda Redif Taburu adı altında bir ordu teşkil edilecektir. Dolayısıyla yeni teşkil edilecek ordu için modern, dönemin mimari zevkini yansıtan binalara ihtiyaç duyulmuştur. Redif Taburlarının müştemilatında *Askeri Depolar (Debboy-u Hümayun)*, resmi işlerin yürütülmesi için *Zabitan-Redif Daireleri*, savaş için gerekli malzeme ve silahların tutulduğu *Cephanelik*, bölgenin güvenliğini sağlamak ve görevli askerlerin konaklaması için *Askeri Karakol* gibi binalar yer almaktadır.

İnşa Süreci ve Mimarisi ile Tefenni Redif Binaları

Arşiv Belgeleri ve Servet-i Fünun Dergisi'ndeki bilgiler ve görsellerden debboy-u hümayun, redif dairesi, cephanelik ve askeri karakol olmak üzere dört ayrı binadan oluştuğu anlaşılan Tefenni Redif Taburunda sadece redif dairesi binası tek katlı olarak günümüze ulaşabilmiştir. İsmi geçen tarihi, askeri bina Yokuş mahallesi Kazım Karabekir caddesi 149 ada 2 parselde yer almaktadır. Dört yönden parseli sınırlayan bahçe duvarı ile çevrili olan yapı, parselin güney kenarına yakın konumdadır. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından 19.11.2002 tarihinde tescil edilmiş olan bina üzerinde yapım tarihini gösteren herhangi bir kitabe mevcut değildir. Ancak Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi ve Servet-i Fünun Dergisi üzerinden yapım tarihi ile ilgili bilgiler edinmek mümkündür. 14 Eylül 1893 tarihli belgede, daha önce tabur merkezi ilan edilen Tefenni kazasında inşa edilecek olan askeri deponun, Çardak istasyonu ile Antalya İskelesi'ne olan uzaklığı göz önünde bulundurularak Tefenni kazasında değil Tefenni kazasına bağlı Karamanlı köyünde inşa edilmesinin daha munasip olacağı bildirilmektedir. (BOA, DH.MKT. 22-16) Ancak yapının günümüzde Tefenni ilçesinde bulunduğu göz önüne alınırsa bu isteğin olumlu karşılanmadığı anlaşılmaktadır. 16 Nisan 1899 tarihli belgede ise Burdur sancağına bağlı Tefenni kazasında askeri deponun inşasına başlanabilmesi için 500 adet Osmanlı lirasının gönderilmesi ve ahalinin taahhüt ettiği malzemelerin tedarik edilmesi gerektiği bildirilmiştir. (BOA, Y.MTV, 189-68) Servet-i Fünun Dergisi'nin 26 Eylül 1901 tarihli, 550. sayısında Tefenni Redif Taburu ile ilgili bir dizi resim mevcuttur. Bu resimlerden günümüze ulaşabilen redif dairesi ile ilgili olarak “*Saye-i Sütüvetvaye-i Hazret-i Şehriyaride Konya Vilayeti Dahilinde Tefenni Kazasında İane-i Hamiyetmendani İnce Olunan Redif Dairesi*” yazılıdır. Dolayısıyla yapının 1899-1901 yılları arasında inşa edildiği adı geçen belgelerden anlaşılmaktadır (Fig. 1).

İki katlı olarak Neo-Klasik üslupta inşa edilen Tefenni Redif Dairesi günümüze tek katlı olarak ulaşabilmiştir. Çift girişli olarak tasarlanan yapının ana cephesi kuzeyde yer alan revaklı girişin bulunduğu cephedir. Servet-i Fünun Dergisi'nde yer alan görselde revaklı girişin üst katta yine revaklı bir balkon ile devam ettiği ve üçgen alınlıkla son bulduğu görülmektedir. Ancak belirtildiği gibi birinci kat günümüze ulaşamadığından yapının mevcut hali bu Neo-Klasik etkilerden uzaktır. Güneyde yer alan giriş ise asli tasarımda birinci kata çıkış merdiveninin bulunduğu bölüme açılırken, bugün koridordan bir duvar ile ayrılmış bir mekâna açılmaktadır. Son dönem kamu eserlerinin büyük bölümünde olduğu gibi Tefenni Redif Dairesi'nde de farklı işlevli mekânlar koridorun iki yanına sıralanmış ve her bir mekân farklı sayıda pencere ile aydınlatılmıştır. Özgün tasarıma ait planlara sahip olmadığımızdan yapıdaki mekânların işlevine dair bir çıkarım yapmak güçtür. Ancak genel hatlarıyla taburlarda yer alan redif daireleri, askere yazılma-alma, merkezle iletişim kurma, cephanelik kaydı tutma gibi resmi işlerin yürütüldüğü binalardır. Koridorun dört köşesine konumlanan mekânlar dörder pencereye sahiptir. Doğu ve batı köşelerdeki mekanların arasına konumlanan odalardan batıdaki mekân tek pencere ile aydınlatırken, hela olarak düzenlenen doğudaki oda toplam üç pencere ile aydınlatılmaktadır. Eski görsellerden anlaşıldığı gibi günümüzde hela olarak kullanılan mekâna ait pencereler özgün halinde iki adet olup dairesel formda tasarlanmıştır. Yapılan son restorasyon çalışmalarından sonra iç mekân taban ve tavan döşemeleri özgünlükten uzaklaşmış daha modern bir görünüme bürünmüştür (Fig. 3-5).

Yapının süsleme bağlamında oldukça sade bir tasarım sergilediği görülmektedir. Cephe-lerde yer alan söve, lento, kilit taşları ve dışa taşkın olarak tasarlanan basık kemerli pencereler haricinde süslemeler; yapının dört köşesinde, giriş kapısının kilit taşında ve alınlığında yoğunlaşmaktadır. Arka cephede dışa taşkın olarak tasarlanan girişte yer alan ve bir sıra kısa bir sıra uzun tutulan köşe taşları, arka cephenin sade görünümüne hareket kazandırmıştır (Fig. 5). Kuzey cephe, yapının ana cephesini oluşturduğu için yüzeyi daha özenli işlenmiştir. Kuzey cephenin köşesinde yer alan ve su basman seviyesinden başlayarak çatıya kadar uzayan sütun ve ayak görünümü kazanmış plasterlerin yüzeyine kartuşlar yerleştirilmiş ve bu kartuşların içerisinde yer alan karelerin köşeleri pahlanarak sekizgene dönüştürülmüştür (Fig. 6). Plasterlerin yüzeyine işlenen bu geometrik

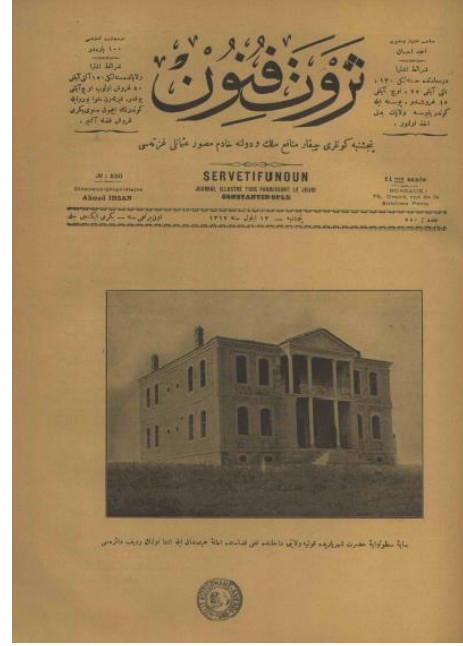

Fig. 1. 26 Eylül 1901 Tarihli Servet-i Fünun Dergisi'nde Redif Dairesinin Açılış Görseli (Servet-i Fünun Dergisi 550)

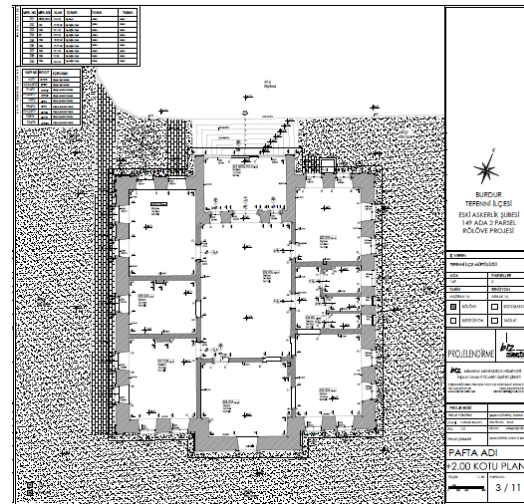

Fig. 2. Tefenni Redif Dairesi Rölövesi Planı (Şeyda Güvenç Duran)

Plasterlerin yüzeyine işlenen bu geometrik

süslemelerin yanı sıra ana giriş kapısının kilit taşına yerleştirilen bitkisel süslemeler yapıdaki süsleme kompozisyonunu oluşturan bir diğer unsurdur (Fig. 7).

Fig 3-4. Tefenni Redif Dairesi Kuzey Cephe ve Koridordan Görünüm

Fig. 5. Tefenni Redif Dairesi Güneydoğu Köşeden Genel Görünüm

Fig. 6-7. Tefenni Redif Dairesinde Süsleme Detayları

Tefenni Redif Taburu içerisinde günümüze ulaşan ve yukarıda plan, cephe ve süsleme bağlamında ele aldığımız Redif Binası haricindeki günümüze ulaşamayan binalardan biri olan ve açılış görselinde “*Tefennide Ahali Hamiyetmendân Tarafından İnşa Olunan Deppoy-u Hümayun*” olarak zikredilen yapının -benzer örnekler göz önünde bulundurulduğunda- inşaatının 1901 yılında henüz tamamlanmadığını söyleyebiliriz. Söz gelimi, imparatorluk coğrafyasında inşa edilen deppoy-u hümayun binalarının istisnasız revaklı girişe ve balkona sahip olduğu görülürken, Tefenni örneğinde bu revakın henüz tasarıma dahil edilmediği anlaşılmaktadır. Ancak Neo-Klasik mimarinin bir diğer unsuru olan üçgen alınlığa tasarımda yer verildiği dikkat çekmektedir. Bu özellikler dışında örneklerini hemen hemen her bölgede gördüğümüz deppoy-u hümayun binalarında olduğu gibi Tefenni örneğinde cephelerde yer alan pencere formları ve sayıları bu binaların birer tip proje eseri olduğuna işaret eder (Fig. 8).

Redif Taburlarında görevli askerlerin konaklaması ve bölgedeki güvenliğin sağlanması amacıyla tasarlanan ve açılış görselinde “*Saye-i Sütüvetvaye-i Hazret-i Padişahide Tefennide İlane-i Hamiyetmendân ile İnşa Olunan Askeri Karakol*” olarak belirtilen yapı, redif binası ve deppoy-u hümayun binalarından farklı şekilde tek katlı olarak inşa edilse de tıpkı onlar gibi Neo-Klasik mimariden etkiler taşımaktadır. Askeri karakol binasının düz lentolu pencerelerinde yer alan çift renkli taşlar, saçak seviyesindeki testere dişleri, ahşaptan revaklı girişi ve üçgen alınlık bu mütevazı yapıya canlılık kazandırmıştır (Fig. 9).

Redif Binası ve Deppoy-u Hümayun binaları anıtsallıkları ve tasarımları ile devlet gücünün taşradaki temsili olarak görülürken, açılış görselinde “*Tefennide Ahali Hamiyetmendan Tarafından İnşa Olunan Cephanelik*” olarak belirtilen yapının ise daha çok işleve yönelik olarak tasarlandığı görülmektedir. Tek katlı olarak inşa edilen yapının penceresiz, hantal tasarıma sahip olması hiç kuşkusuz içerisinde barındırdığı mühimattan kaynaklıdır. Yine de hem beden duvarlarının hem de iki yana eğimli kırma çatısının saçak seviyesindeki kademeli düzenleme günümüze ulaşamayan bu yapıdaki göze çarpan tek cephe tasarımıdır (Fig. 10).

Değerlendirme

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde askeri, siyasi, eğitim, ekonomi vb. gibi alanlarda birçok köklü değişim yaşanmış ve devlet teşkilatı daha kurumsal bir kimliğe bürünmüştür. Haliyle bu değişimler, ortaya çıkan yeni kurumlar için bina ihtiyacını gündeme getirmiştir. Redif taburlarında yer alacak gerekli binaların hızlı bir şekilde inşasının gerekli olmasından kaynaklı olarak bireysel tasarıma ket vuran ancak hızlı üretim için de gereklilik arz eden “*Tip Proje Geleneğinin*” olduğu mevcut örneklerden anlaşılmaktadır. İmparatorluk coğrafyasında tip proje geleneğinin en önemli temsilcisi olan redif binalarını değerlendirmeye tabii tutmadan önce cevaplanması gereken şu soruyu gündeme almak gerekmektedir; 1834 yılında teşkil edilen bu kurum için gerekli binalar neden 1890'lı yıllarda inşa edilmiştir? Bilindiği üzere, benzer sürecin hükümet konakları veyahut eğitim yapıları için de geçerli olduğu ve bu gibi yapılarda, yeni bina inşa edecek imkân yaratılincaya kadar bölgedeki kullanılabilir binaların ihtiyacı geçici olarak karşılayacak şekilde *isticar* edildiği arşiv belgelerinde sıkça zikredilmektedir. Ancak Redif Taburları için durumun biraz daha farklı olduğunu Afyonkarahisar örneği üzerinden açıklayabiliriz. Osmanlı idari taksimatında, Karahisar-ı Sahip Sancağı'nda 1890-1895 yılları arasında

Fig. 8. Tefenni Redif Taburu İçerisinde Yer Alan Deppoy-u Hümayun (Servet-i Fünun Dergisi 550, 53)

Fig. 9. Tefenni Redif Taburu İçerisinde Yer Alan Askeri Karakol (Servet-i Fünun Dergisi 550, 52)

Fig. 10. Tefenni Redif Taburu İçerisinde Yer Alan Cephanelik (Servet-i Fünun Dergisi 550, 53)

Sandıklı, Bolvadin, Sincanlı ve Şeyhli’de olmak üzere dört adet redif taburu inşa edilmiştir. Ancak bu taburlardan önce 1839 yılında, plan ve tasarım bakımından İstanbul kışlalarını andıran iç avlulu plan şemasında bir redif talimhanesinin inşa edildiği görülmektedir. (Türkmen 2020, 14) Dolayısıyla bu askeri kurum ilk teşkil edildiğinde her kaza veya nahiyede inşası mümkün olmadığından daha merkezi bir bölgede belki de yeni kurulan bu askeri teşkilatın verimli olup olmayacağını denemek amacıyla redif talimhanelerinin inşa edildiğini söyleyebiliriz. Bu yapıların imparatorluk coğrafyasında inşasını yaklaşık 65 yıl geciktiren diğer unsurun ise ekonomik sebepler olduğu kanaatindeyim. Gelgelelim örnekleri Abdülhamid döneminde yaygınlaşan ve tip proje arz eden redif binaları ile ilgili arşiv vesikalarında ağırlıklı olarak devletin bir maddi yükümlülüğe girmediği ve bu yapıların ‘‘İane-i Ahali, Ahali-i Hamiyetmendân’’ ile inşa edildiği görülmektedir. Bolvadin (BOA. Y.MTV. 76-105), Sincanlı (BOA. DH.MUİ. 78-26), Şeyhli (BOA, BEO. 119-8918) örneklerine ait arşiv belgelerinde, Tefenni örneğinde ise Servet-i Fünun Dergisinde bu yapıların halk baniliğinde inşa edildiği sıkça vurgulanmıştır.

Yukarıda adı geçen her binanın kendi içerisinde birer tip proje arz ettiğini belirtmiştik. Haliyle bu durum bize merkezde hazırlanan bir planın, ilgili vilayetlere gönderilip orada uygulandığını düşündürmektedir. Fakat eğitim yapılarının inşasında Maarif Nezareti Mimarı olarak görev alan Pavli Efendinin üstlendiği rol gibi (Özgüven 1990, 45) Harbiye Nezareti bünyesinde bu tür yapıların inşasında söz sahibi olan bir mimarın var olup olmadığını şu an için söylemek mümkün değildir.

Tefenni Redif Taburu’na ait Servet-i Fünun Dergisi’nde yer alan görseller, bu yapıların asli kimliğine dair delil niteliğinde görseller olup sıkça düşülen bir yanlışın giderilmesi açısından da kıymetlidir. Bilindiği üzere 1912 yılında lağvedilen bu kurumun binaları oldukça kullanışlı binalar olmasından dolayı Osmanlı’nın son yıllarında ikincil kullanıma açılmıştır. Kepsut’ta ve Sincanlı’da yer alan binalar mektep olarak, Çivril’de (Şeyhli) ve Bolvadin’de yer alan binalar hükümet konağı olarak itihaz olunmuştur. Yapılan çalışmalarda ise asli işlevi yerine ikincil kullanım amacına yönelik inşa edildiği belirtilmiştir. Söz gelimi yapılan bazı çalışmalarda Çivril’de yer alan Debboy-u Hümayun binası hükümet konağı olarak (Özgün 2000 81-87), Yenipazar’da yer alan askeri karakol binası ise mektep olarak (Yılmaz 2015, 157) zikredilmiştir. Fakat bu iki yapının plan ve cephe tasarımı bakımından Redif Taburları içerisindeki binalar ile tip proje arz ettiği aşikârdır.

Şimdi dört yapıyı içeren bu binaları kendi içerisinde plan ve cephe bağlamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Tefenni’de günümüze ulaşabilen tek yapı olan Redif Dairesinin tüm örneklerde Neo-Klasik üslupta, çift girişli olarak tasarlandığı ve koridor etrafında gelişim gösterdiği görülmektedir. Yapıların ön cephesinde yer alan ve birinci katta balkon olarak devam eden revakın ana cepheyi simetrik olarak ikiye böldüğü ve iki yanına iki kat düzeninde devam eden ikişer pencerenin yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Arka cephesinde yer alan girişlerin cepheden öne doğru taşıntı yaptığı ve bu girişlerin zemin kat ile birinci katı birbirine bağlayan merdivene açıldığı görülmektedir. Aydın Yenipazar Redif Dairesi (Yılmaz 2015, 184), Çal Redif Dairesi (Özgen 2013, 174), Çivril Redif Dairesi (Sayhan 2018, 109) ve örneklerini daha da çoğaltabileceğimiz birçok yapıda bu özellikleri görmek olasıdır (Fig. 11-13).

Fig. 11-12-13. Yenipazar (Yılmaz 2015), Çal ve Çivril (Sayhan 2018) Redif Daireleri

Redif Taburlarında yer alan bir diğer iki katlı bina arşiv belgelerinde debboy-u hümayun olarak zikredilen depo binalarıdır. Fakat askeri mühimmattın cephanelik olarak adlandırılan binada muhafaza edildiği düşünülürse debboy-u hümayun binaların işlevini sorgulamak gerekmektedir. Bu binalarda askeri mühimmattan ziyade kılık-kıyafet, yiyecek içecek, yakacak vb. gibi eşyaların depolandığı düşünülebilir. Tıpkı Redif Daireleri gibi Neo-Klasik mimari etkileri ile donatılmış bu binalarda da girişler uzun cephenin ortasına yerleştirilmiş ve yapının en gösterişli bölümünü oluşturan revaklar cepheyi ortadan simetrik olarak ikiye bölmüştür. İki yanına iki kat düzeninde devam eden üçer pencere yerleştirilmiş, kısa kenarı oluşturan cephelere de her katta üçer pencere konumlandırılmıştır. Debboy-u hümayun binalarında da koridor mekanlara dağılımı sağlayan unsur olarak karşımıza çıkar. Ancak mevcut çalışmalardan yola çıkarsak iki plan tipinin var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunlardan ilki Çivril Redif Deposu (Türkmen 2020, 463), Akdağmadeni Redif Deposu (Topçu 2014, 1025) ve Ilgın Redif Deposu (Dicle vd. 2007, 157) binalarında olduğu gibi merdivenin giriş aksına yerleştirildiği depo binalarıdır. Bu tür örneklerde koridorun T formunda olduğu görülür. İkinci örnek ise Sincanlı (Türkmen 2020, 459) ve Koçhisar Redif Depolarında (Özgen 2014, 97) görülen plan tipidir. Bu örneklerde birinci kata çıkış merdivenin koridorla paralel uzanması, giriş kapısının doğrudan dikdörtgen formunda bir koridora açılması, mekanların bu koridorun arkasında sıralanması söz konusudur. Tefenni Redif Deposu'nun bu iki tipten hangisine dahil edileceği hususunda bir çıkarım yapmak yapının günümüze ulaşmamasından kaynaklı olarak mümkün değildir (Fig. 14-16).

Fig. 14-15-16. Sincanlı (Sinanpaşa), Çivril ve Bolvadin Redif Depoları (Kadir Türkmen)

Redif Taburlarının en mütevazı yapısı olan askeri karakol binaları bazı belgelerde “Neferat Koğuşu” olarak da zikredilmektedir. Görevli askerin barınması aynı zamanda bölge güvenliğinin sağlanması işlevi sürdüren bu yapıların tek katlı olarak inşa edildiğini söylemiştik. Bu yapılarda girişin beden duvarlarından öne doğru taşıntı yaparak cepheyi simetrik olarak ikiye böldüğü ve iki yanına ikişer pencere yerleştirildiği görülmektedir. Giriş aksında uzayan koridorun iki yanına koğuşların yerleştiği bu yapılarda yan cephelerin dörder pencere ile hareketlendirildiği Tefenni örneğinin yanı sıra Bolvadin, Eşme ve Kalecik örneklerinde karşımıza çıkmaktadır (Fig 17-19).

Fig. 17-18-19. Bolvadin (Kadir Türkmen), Eşme ve Kalecik (Özgen 2015) Askeri Karakol Binaları

Redif taburlarında olası bir savaş için gerekli malzemenin muhafaza edildiği cephanelik binalarının masif bir görünüme sahip olduğu ve üzerinin iki yana eğimli beşik çatı ile örtüldüğü görülmektedir. Tefenni örneği ile benzer cephanelik binası örnekleri, Ürgüp ve Taşköprü Redif Taburlarında mevcuttur (Fig. 20-21).

Fig 20-21. Ürgüp ve Kalecik Cephanelik Binaları (Özgen 2013)

Sonuç

Osmanlı coğrafyasının her bölgesinde inşası düşünülen redif binalarının özellikle II. Abdülhamid döneminde örneklerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Ele aldığımız Tefenni Redif Binaları da adı geçen dönemde inşa edilmiş fakat kısmi olarak korunabilmiş bir kültür varlığıdır. Devletin içinde bulunduğu zorluklardan dolayı arşiv belgelerinde belirtildiği gibi maddi yükümlülüğü yerel halk tarafından karşılanan bu binalar, dönemin mimari zevkini yansıtacak şekilde merkezden gönderilen planlar ve çizimler doğrultusunda her bölgede benzer plan ve cephe tasarımına sahip olacak şekilde inşa edilmiştir. Tefenni Redif Taburu içinde yer alan cephanelik, karakol, debboy-u hümayun ve redif dairesi de imparatorluk coğrafyasında inşa edilen bütün Redif binaları ile benzer cephe ve plan tasarımı sergiler. Servet-i Fünun Dergisi'ndeki Tefenni Redif Binalarının görselleri özgün olarak hangi işlevde kullanılmak üzere inşa edildiğini göstermesi açısından oldukça değerlidir.

Yazarın Notu

Çalışmada Tefenni Redif Dairesi röleve planını kullanmama müsaade eden Yüksek Mimar Şeyda Güvenç Duran'a ve Çivril Redif Dairesi'ne ait görseli benimle paylaşan Münir Sayhan'a Teşekkürü borç bilirim.

BİBLİYOGRAFYA

- Aydın D. *et al.* 2007, “Konya Ilgın Redif Taburu ve Yeniden Kullanımı İçin Analizler”. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 4, 151-170.
- Bolat C. 2000, *Redif Askeri Teşkilatı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Çadırcı M. 1963, “Anadolu’da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu”. *AÜDTCFD* VIII,14-23; XII, 63-75.
- Kara H. 2018, “Osmanlı Redif Teşkilatında Talim: 1909 Tarihli Talimname Örneği”. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* XXXIV, 383-419.
- Özgen M. 2013, *Osmanlı Devleti Ordu Sisteminde Redif Teşkilatı ve II. Abdülhamid Dönemi Redif Binaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Özgen M. 2014, “Koçhisar Redif Deposu”. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 17, 90-107.
- Özgün S. 2000, “Denizli’deki Kamu Yapıları (1876-1940)”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Özguven B. 1990, “İdadi Binaları”. *Tarih ve Toplum* 82, 44-47.
- Sayhan M. 2018. *Milli Mücadelede Çivril*. Denizli.
- Servet-i Fünun Dergisi* (26 Eylül 1901) 550, 52-53.
- Türkmen K. 2020, *Tanzimat’tan Sonra Karahisar-ı Sahip Sancağı’nda Türk Mimarisi 1839-1923*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Topçu M. S. 2014, “Yozgat-Akdağmaden Redif Teşkilatı Debboy Binası”. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9/10, 1023-1038.
- Yılmaz M. 2015, *Aydın’da Türk Devri Kamu Yapıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.

Başkanlık Osmanlı Arşivi

- BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), BEO (Bab-ı Ali Evrak Odası) 119-8918, Hicri: 21 Cemaziyelevvel 1310-Miladi: 11 Aralık 1892
- BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), DH.MKT (Dahiliye Mektub-i Kalemi), 22-16, Hicri: 03 Rabiulevvel 1311-Miladi: 14 Eylül 1893
- BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), Y.MTV (Yıldız Mütenevvi Maruzat), 189-68, Hicri: 05 Zilhicce 1316-Miladi: 16 Nisan 1899.
- BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), Y.MTV (Yıldız Mütenevvi Maruzat), 76-105, Hicri: 20 Ramazan 1310-Miladi:7 Nisan 1893.
- BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivleri), DH.MUI (Muhaberatı Umumiye İdaresi), 78-26 Hicri: 03 Rabiulevvel 1328-Miladi:15 Mart 1910